

Nastavnikova kreativnost u osmišljavanju nastavnoga sata hrvatskoga jezika

Štefović, Petar

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:825715>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Engleskog jezika i
književnosti

Petar Štefović

**Nastavnikova kreativnost u osmišljavanju nastavnog sata
hrvatskog jezika**

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Vesna Bjedov

Osijek, 2023.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Engleskog jezika i
književnosti

Petar Štefović

**Nastavnikova kreativnost u osmišljavanju nastavnog sata
hrvatskog jezika**

Diplomski rad

Humanističke znanosti, Interdisciplinarne humanističke znanosti, Metodike
nastavnih predmeta humanističkih znanosti

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Vesna Bjedov

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 28. listopada 2023.

Petar Štebrić, 0122223097

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Cilj je ovoga rad ponuditi pregled na koji je način kreativnost prisutna u nastavi jezika te kako nastavnici mogu razvijati vlastitu kreativnost i na koji način ona obogaćuje nastavu hrvatskoga jezika. Prvi dio rada jest teorijski pregled pojma kreativnosti, kreativnosti nastavnika u nastavi te primjeri kreativnih postupaka i aktivnosti u poučavanju nastave jezika, odnosno gramatike. Uz teorijski pregled kreativnosti u nastavi jezika rad donosi rezultate anketnog upitnika za nastavnika čiji je cilj bio prikazati razmišljanja i iskustva nastavnika vezanih uz njihovo poimanje važnosti kreativnosti u nastavi jezika, ali i kako oni sami razvijaju vlastitu kreativnost u nastavi te kako primjenjuju kreativnost u nastavi jezika. U anketnom upitniku sudjelovala su sveukupno 32 nastavnika hrvatskoga jezika koji predaju u osnovnim, srednjim strukovnim školama i gimnazijama, a odgovori dolaze s triju županija: Osječko-baranjske, Virovitičko-podravske te Bjelovarsko-bilogorske županije. Rad je zaokružen zaključkom koji sintetizira teorijsku podlogu koju rad postavlja u prvom dijelu te rezultatima anketnog upitnika za nastavnika.

Ključne riječi: kreativnost, hrvatski jezik, gramatika, nastava, nastavnik

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Koncept kreativnosti u nastavi i nastavnikova kreativnost	2
2.1. Nastavnik kao kreativac i stvaralac	3
2.2. Promicanje nastavnikove kreativnosti načelima stvaralaštva i zanimljivosti	4
2.3. Nastavnikovo poticanje vlastite kreativnosti	5
2.4. Izvori za poticanje kreativnosti	6
2.5. Povezanost kreativnosti i usvojenosti nastavnog sadržaja	8
3. Nastavnikovo osmišljavanje motivacije	10
3.1. Kreativne aktivnosti i postupci u etapi motivacije	10
4. Nastavnikovo osmišljavanje istraživanja	12
4.1. Kreativne aktivnosti i postupci u etapi istraživanja	12
5. Nastavnikovo osmišljavanje provjere ishoda učenja	15
5.1. Kreativne aktivnosti i postupci u etapi provjere ishoda učenja	15
6. Kreativni stilovi nastave	18
6.1. VAK model učenja	18
6.2. Stil učenja Honey i Mumford	19
7. Metodologija i cilj istraživanja	20
8. Rezultati i rasprava	21
8.1 Kreativno poučavanje kao temeljna sastavnica nastave gramatike	21
8.2 Nastavnikova kreativnost kao pomoć učenicima	22
8.3 Razvijanje vlastite kreativnosti	23
8.4 Kreativni metodički postupci i izvori	24
8.5 Samostalno osmišljavanje metodičkih postupaka	27
8.6 Kreativni metodički postupci u etapi motivacije	30
8.7 Kreativni metodički postupci u etapi istraživanja	32

8.8 Kreativni metodički postupci u etapi vrednovanja.....	33
9. Zaključak.....	35
10. Popis literature i izvora	36
11. Prilozi	37

1. Uvod

Kreativni potencijal nastavnika u nastavi hrvatskog jezika, s naglaskom na područje hrvatskog jezika i komunikacije, iznimno je važan kako bi se ostvarila interaktivna nastava koja omogućava zanimljiviju nastavu i učenicima olakšala usvajanje novih nastavnih sadržaja. Kreativnost kod nastavnika započinje prije nego što sama nastava započne. Ona započinje promišljanjem i pisanjem nastavne pripreme, a do realizacije dolazi izvedbom nastavnog sata. Rezultati su vidljivi u reakcijama učenika na nastavu i zadatke te u rezultatima usvojenosti sadržaja pisanim provjerama znanja.

Cilj je ovog rada proučiti zašto je kreativnost važna u nastavi hrvatskog jezika. Na koje načine nastavnik može biti kreativan u poučavanju nastave jezika i komunikacije i kako se može povezati kreativnost i uspješnost usvajanja nastavnih sadržaja kod učenika. Stoga rad pruža teorijski dio koji postavlja teorijsku podlogu važnu za temu i istraživanje.

U teorijskom dijelu istražuje se koncept kreativnosti i na koji se način on primjenjuje u nastavi jezika i komunikacije. Nadalje, zašto je važno da je nastavnik kreativan u svojem pristupu nastavi i kako kreativnost dovodi do interaktivne nastave i uspješnijeg usvajanja nastavnih sadržaja te kako nastavnik može poraditi i na razvijanju vlastite kreativnosti. U teorijskom dijelu rada također se govori o važnosti priprema za nastavni sat hrvatskog jezika i prostoru za kreativnost u samoj pripremi, odnosno koji se nastavni oblici, nastavne metode i pristupi mogu koristiti kako bi se ostvarila kreativna nastava, ali i o važnosti motivacije učenika za rad.

Istraživački dio rada obuhvaća provedenu anketu kojom se omogućilo nastavnicima podijeliti svoja iskustva vezana uz kreativnost u nastavi i izazove koje uz sebe donosi te kako oni ostvaruju kreativnost u vlastitoj nastavi. Nakon obrade podataka ankete izvodi se zaključak.

Rad je zaokružen zaključkom koji se izvodi iz teorijskih spoznaja teorijskog dijela rada te rezultata upitnika za nastavnike.

2. Koncept kreativnosti u nastavi i nastavnikova kreativnost

Kreativnost se počela proučavati u 19. stoljeću, i to kao fenomen, a do danas, zbog mnogobrojnih spoznaja i iskustava, nije utvrđena jedinstvena definicija kreativnosti. Fenomen kreativnosti proučavao se s različitih motrišta: mističnog, kognitivnog, pragmatičnog, psihometrijskog i socijalno-psihološkog. U novije doba sve je zastupljenija teorija o darovitosti, a kreativnost kao riječ najčešće se veže uz posjedovanje neke vještine ili talenta.

Mnoge su definicije kreativnosti. Stjepan Ozmec (1987) daje svoju definiciju kreativnosti kojom tumači da: „Pod kreativnošću podrazumijevamo takvo stvaralaštvo kojim se stvara nešto novo, drugačije od dotadašnjeg, koje uključuje rješavanje problema na svoj način, otkrivanje do tada nepoznatog. Kreativnost je najviši oblik stvaralaštva, kao što je i kreativni ili inventivni rad najviši oblik rada.“ (Ozmec, 1987: 20), a prema autoru Ladislavu Bognaru (2008) i njegovu znanstvenom članku Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima mogu se razlikovati četiri kategorije kreativnosti: kreativna osoba, kreativan produkt, kreativan proces te kreativna okolina.

Kreativnost je važna u nastavi i školskom okruženju. Prema autorima Patarkin i Visser (2003) suvremeno društvo donosi nove zahtjeve pa su mišljenje i učenje u današnje vrijeme usko povezani s kreativnom funkcijom te znanstveni radovi i kreativnost nisu mogući bez određenih promjena u načinu na koji komuniciramo i razmišljamo. Kad je riječ o dječjoj kreativnosti, rezultati nekih istraživanja (K. H. Kim, 2010., prema Rettner, 2011.) govore da su današnja djeca sve manje sposobna stvarati nove ideje, manje su maštovita te imaju manje smisla za humor. Ako se ovo uzme u obzir, zadaća odgoja i obrazovanja bila bi, između ostalog, poticati kreativnost i smanjiti upotrebu testova koji zahtijevaju samo jedan točan odgovor.

2.1. Nastavnik kao kreativac i stvaralac

Nastavnik može osigurati uspješnost nastave unaprjeđujući i usvajajući mnoge vještine, a jedna od vještina koja nastavniku može pomoći u izvedbi uspješne nastave jest njegova kreativnost i stvaralački rad koji proizlazi kao plod te kreativnosti. Kreativni nastavnik znat će kako u nastavi primijeniti nastavno načelo zanimljivosti što ujedno donosi bolje rezultate u nastavi i učeničkom radu. Nastavnikova kreativnost započinje i prije no što sama nastava započne. Kreativna nastava započinje nastavnom pripravom koju nastavnik stvara kako bi povećao kvalitetu svoje nastave i osigurao da vrijeme predviđeno za njezinu izvedbu bude iskorišteno u potpunosti. Za vrijeme pisanja nastavnik promišlja o zadacima i vježbama koje će ponuditi učenicima prilikom obrade, usvajanja ili ponavljanja gradiva. Ovdje do izražaja dolazi kreativnost nastavnika koji prilikom odabira ili samostalnog osmišljavanja zadataka i vježbi zadovoljava načelo zanimljivosti, ali i načelo stvaralaštva. Uzevši u obzir važnost nastavnikove kreativnosti za uspješnu i bolju nastavu, nameće se pitanje kako nastavnik može biti kreativan i što je potrebno da bude kreativan. Profesor Težak u knjizi *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika I* govori o nastavniku kojeg naziva stvaralac u kontekstu nastavnog stvaralaštva i kreativnosti te ističe kako je ključ za ostvarivanje nastavnog stvaralaštva i kreativnosti u 'nadahnuću' (prema Težak, 1996: 84). Kaže kako: „Za nadahnuće pa i stvaralaštvo nema propisa i pravila. Ono se ne da naučiti. Ali stvaralaštvo je djelotvornije, plodonosnije ako stvaralac raspolaže većim obiljem znanja i umijeća.“ (Težak, 1996: 84). Dakle, prema profesoru Težaku nadahnuće za nastavno stvaralaštvo i kreativnost bit će lakše ostvariti ako je nastavnik stručno osposobljen za ulogu nastavnika hrvatskoga jezika, a do toga će doći kada nastavnik usvoji načela metodike nastave hrvatskog jezika, ali i norme hrvatskog jezika propisane gramatikom, pravopisom i rječnikom. Uz metodičko znanje i poznavanje jezičnih normi, važno je napomenuti kako se, prema Težaku, nastavnikovo stvaralaštvo očitava i u poznavanju nastavne okoline i učenika. Nastavnik mora poznavati koja su dostignuća učenika kojima predaje jer tada će znati i odabirati koji su zadaci i vježbe prikladni za izvođenje nastave u tom razredu. Svaki razred razlikuje se od nekog drugog razreda pa se tako i zadaci za izvedbu nastave moraju prilagoditi svakom razredu posebno. Uz poznavanje nastavne okoline koju čine učenici, nastavnik mora biti svjestan i nastavne okoline koju čine sredstva i pomagala kojima ostvaruje nastavu ili mu ona u tome pomažu i prilikom osmišljavanja pripreme i to uzeti u obzir.

2.2. Promicanje nastavnikove kreativnosti načelima stvaralaštva i zanimljivosti

Nastavna načela važna su u nastavnom sustavu, a autor knjige *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika I* Stjepko Težak definira ih sljedećim riječima: „Nastavna načela bilo kojega predmeta izvode se iz svrhe učenja tog predmeta, a to znači: iz njegove biti i osebnosti, iz učenikovih potreba i mogućnosti, iz temeljnih značajaka škole i iz okolnosti koje mogu bitno utjecati na nastavu.“ (Težak, 1996: 93)

Promatrajući načela u kontekstu kreativnosti i nastavnikove kreativnosti važno je izdvojiti dva načela, a to su načela zanimljivosti i stvaralaštva. Načelo zanimljivosti temelji se na tome kako nastava gramatike mora biti zanimljiva i motivirajuća učenicima. Nastavu gramatike važno je učiniti zanimljivom jer gramatika zbog svoje apstraktnosti učenima može predstavljati izazov i izazvati poteškoće u svladavanju i usvajanju sadržaja, a zanimljiv i motivirajući sadržaj omogućit će učenicima da, unatoč navedenim poteškoćama ostanu usredotočeni na usvajanje i svladavanje sadržaja, a o važnosti zanimljive nastave govori se već u 19. stoljeću kada je Julije Golik, hrvatski filolog, 1894. govorio o nastavi gramatike i nastavnim sredstvima koja se koriste u poučavanju jezika (Težak, 1996: 109).

Shvativši važnost načela zanimljivosti u poučavanju nastavnih sadržaja gramatike hrvatskog jezika, nameće se pitanje kako obogatiti nastavu gramatike kreativnim sadržajima koji će imati dvostruki učinak, pomoći učenicima rastumačiti apstraktne sadržaje i učiniti nastavu zanimljivom. Ovdje ponajbolje do izražaja može doći nastavnikova kreativnost jer da bi uspio u ostvarenju ovoga cilja, nastavnik mora promišljati izvan okvira samoga nastavnog sadržaja. Nastavnik mora promišljati kako nastavu gramatike obogatiti sadržajima koji su istodobno relevantni za nastavu gramatike, ali i učenicima bliski i zanimljivi. Filolog i pedagog Stjepko Težak, kada govori o načelu zanimljivosti, u svojoj knjizi *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika I* navodi sedam različitih načina i sredstava kojima se nastavu gramatike može prilagoditi tako da zadovoljava načelo zanimljivosti. Prvo navodi kako se prilikom izbora lingvometodičkog predloška mora paziti da predlošci na kojima će se poučavati određeni gramatički sadržaj budu aktualni i učenicima bliski i to će ih učiniti zanimljivima. Profesor zatim ističe i važnost izbjegavanja metodičke stereotipije, što znači da nije poželjno poučavati nastavne sadržaje izmjenjujući iste metodičke postupke, oblike ili iste tip vježbe, već je u nastavu potrebno uvesti metodičku raznovrsnost. Uz metodičku raznovrsnost i izbjegavanje metodičke stereotipije, nastavu može učiniti zanimljivom i korištenje raznovrsnog likovnog i grafičkog didaktičkog materijala i audiovizualnih sredstava poput televizije, radija, glazbe i

drugih audiovizualnih sredstava, a pomoć u ostvarivanju zanimljive nastave mogu pružiti i jezična natjecanja i igre (Težak, 1996: 109-110).

Uz načelo zanimljivosti važno je promotriti i načelo stvaralaštva. Kada profesor Težak govori o shvaćanju riječi stvaralaštvo, ističe kako se riječ stvaralaštvo, u kontekstu nastavnog načela, odnosi na učenikovu sposobnost otkrivanja novih spoznaja, koje nisu nove za svijet, već su nove za učenika (Težak, 1996: 96). Cilj načela stvaralaštva jest omogućiti učenicima da s usvojenim nastavnim sadržajima i vještinama mogu samostalno, ali i uz pomoć, dolaziti do novih spoznaja o jeziku i jezičnim pravilima. Iako se u središtu načela stvaralaštva nalazi učenik koji samostalno otkriva nova jezična znanja i sadržaje, načelo stvaralaštva započinje s nastavnikom. Nastavnikova je zadaća usmjeriti učenika na put samostalnom istraživanju, ponajprije izborom nastavnih sadržaja i zadataka koji će učenicima služiti kao nit vodilja k samostalnom istraživačkom radu. Dakle, nastavni sadržaj koji pogoduje ostvarivanju ovog načela jest onaj koji ima jasne korake i upute kako pristupiti rješavanju sadržaja, a iz odrađenih koraka i zadataka učenik će moći samostalno doći do novih jezičnih spoznaja. Načelo stvaralaštva kod učenika se odvija u tri stupnja, a to su stupanj reprodukcije, stupanj produkcije i stupanj stvaralačke primjene jezičnog otkrića.

2.3. Nastavnikovo poticanje vlastite kreativnosti

Visok stupanj kreativnosti u nastavi ima mnoge pozitivne učinke na učenike, a samo su neki od njih lakše i uspješnije usvajanje nastavnog sadržaja, zanimljiva nastava koja učenika potiče na aktivnosti, ali ih motivira da i sami razvijaju vlastitu kreativnost te druge prednosti kreativnog nastavnika koji izvodi kreativnu nastavu. Problem se može pojaviti ako nastavnik sam nije sklon kreativnom pristupu nastavi ili mu je teško osmisliti i prirediti zadatke kreativnog tipa.

„Stvaralaštvo je plod rada, ali i prirođenog dara. Tek udruženim marom i darom nastavnik postiže prave rezultate.“ (Težak, 1996: 84). Ova ideologija može se primijeniti i kada se govori o kreativnosti kod nastavnika. Kreativnost je vještina, odnosno sposobnost, a vještine i sposobnosti uvježbavaju se kako bi u njima postali bolji i uspješniji. Neki su nastavnici prirodno više naklonjeni kreativnosti, dok je za neke nastavnike kreativnost vještina koju se uzastopno mora vježbati kako bi se moglo ostvariti uspješniju i zanimljiviju nastavu. No, iako postoje nastavnici prirodno skloniji kreativnosti, to ne znači kako oni ne bi trebali vježbati

usavršavati vještinu kreativnosti. Profesor Težak kaže kako se do najboljih rezultata u stvaralaštvu nastavnika dolazi prilikom kombinacije 'mara i dara' (Težak, 1996: 84.). Dakle, valja istaknuti što nastavnik može učiniti kako bi vještinu kreativnosti doveo na višu razinu i započeo i promišljati o kreativnoj nastavi.

Najprije je potrebno ovladati jezičnim znanjem jer nedostaci u poznavanju jezika i jezičnih normi predstavljaju višestruki problem, kako za nastavnika i njegove učenike, tako i za samu kreativnost. Nastavnik koji ni sam nije ovladao nastavnim gradivom, ne može omogućiti svojim učenicima uspješno usvajanje nastavnog sadržaja jezika, što znači da se ni od učenika ne može očekivati da uspješno ovladaju tim jezičnim sadržajem. Stoga, možemo zaključiti kako je znanje struke temelj razvijanja kreativnosti u radu nastavnika i nastavi jezika.

Kada je nastavnik zadovoljio taj osnovi uvjet, nameće se pitanju na koji način nastavnik može razvijati vještinu kreativnosti i kako je primijeniti u nastavnom procesu. Kako bi nastavnik mogao promišljati na koji način u nastavu i planiranje nastave uključiti kreativnost, nastavnik prvo i sam mora biti kreativan i poraditi na razvijanju vlastite kreativnosti. Započeti razvijati i vježbati vještinu kreativnosti nije lako, a još je teže kada kod nastavnika ne postoji prirodna sklonost primjeni kreativnosti u privatnom i poslovnom životu. U takvom slučaju valja započeti izlagati se kreativnim okruženjima. Ako malo bolje promotrimo svijet oko sebe, možemo doći do zaključaka kako postoji mnoštvo primjera kreativnih ljudi i kreativnih prostora koji su istodobno i kreativni, ali i potiču kreativnost kod onih ljudi koji se u njima nalaze.

2.4. Izvori za poticanje kreativnosti

Nije na odmet započeti razvijati vještinu kreativnosti izlažući se primjerima kreativnosti. Zahvaljujući tehnološkom razvoju, dostupnost kreativnih sadržaja je velika te svakim danom postaje sve dostupnija. Dakle, nastavnik može razvijati svoju kreativnost tako da promatra dostupne primjere kreativnih postupaka drugih nastavnika. Mnoštvo je takvih izvora, a jedan od njih može biti *TED talk*. Ovaj oblik ima bogatu praksu koja traje od 1984. godine, a radi se neprofitabilnoj organizaciji koja omogućava stručnim i obrazovanim ljudima održavanje uglavnom kraćih strukturnih govora koji nastoje educirati o određenoj temi te najčešće odašilju snažnu poruku, a jedan od glavnih ciljeva je nadahnuti i pokrenuti ljude (prema podacima dostupnim na službenoj stranici TED talka). U riznici postoji više od 3500 objavljenih govora, a nekolicina njih posvećena je obrazovanju gdje govornici dijele svoja

iskustva iz prakse, razmišljanja i ideje vezane uz obrazovni sustav, a u konačnici to potiče refleksiju na vlastitu nastavnu praksu i promišljanje kako ju je moguće unaprijediti. Ovo je jedan od načina gdje nastavnici po uzoru na iskustva drugih nastavnika mogu dobiti inspiraciju kako unaprijediti vlastiti pristup nastavi, ali i nadahnuti primjerima i govorima drugih nastavnika sami pobuditi vlastitu kreativnost i promišljati kako vlastita kreativna promišljanja uključiti u nastavni proces s ciljem ostvarivanja nastave koja je zanimljivija, interaktivna, ali ponajviše uspješnija i unaprijeđena u odnosu na prijašnju nastavnu praksu.

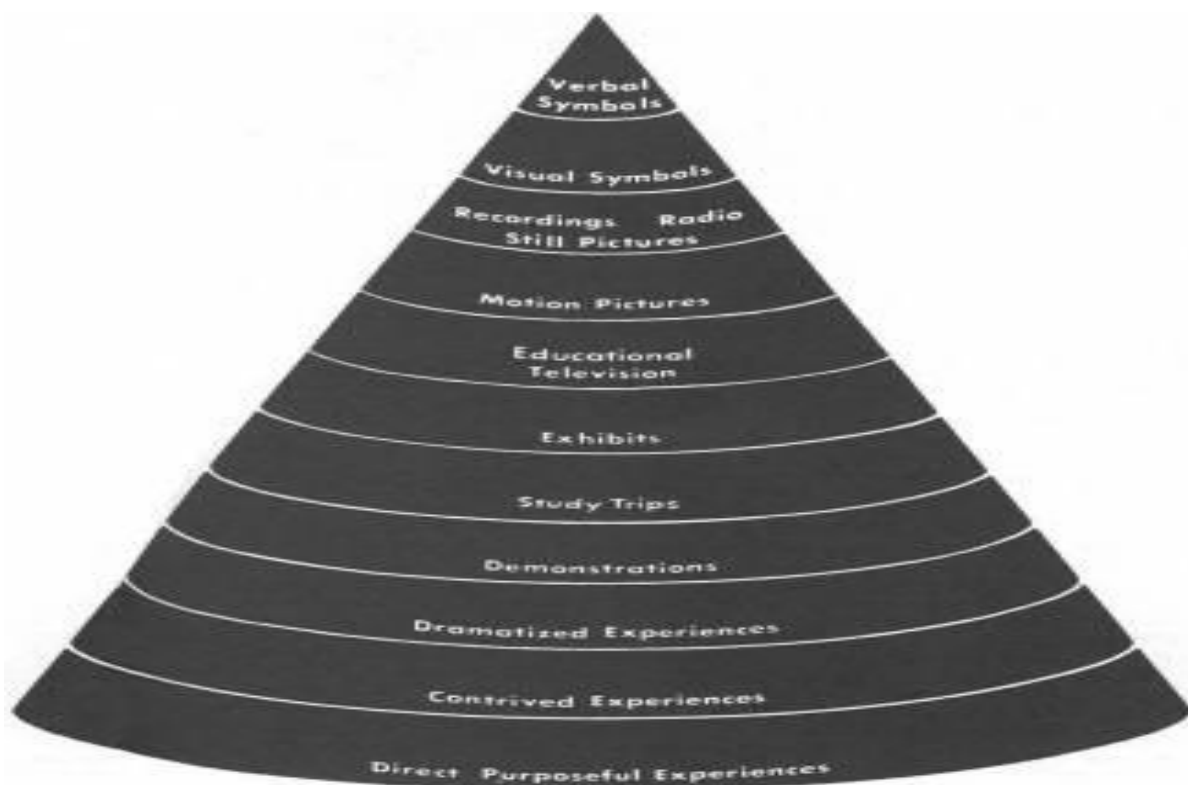
Uz mnoštvo govora koji govore o obrazovnom sustavu, postoji i nekolicina govora koji se fokusiraju na kreativnost, kako pobuditi kreativnost ili je unaprijediti. Svaki nastavnik koji teži unaprijediti svoju kreativnost, a onda je i primijeniti u nastavnoj praksi, može slušajući, proučavajući i analizirajući govore uvelike unaprijediti svoj pristup nastavi i time je podići na višu razinu. Također, važno je napomenuti kako su ti govori iznimno dostupni na službenoj platformi gdje se objavljuju, a moguće je govore poslušati uživo jer je koncept TED talka internacionalan, odnosno sudjeluju govornici iz cijeloga svijeta, na mnoštvu raznih jezika s raznim iskustvima i spoznajama.

Naravno, uz izravne izvore koji govore o kreativnosti i nastavi, ili pak o obje teme istodobno, postoje i drugi izvori kreativnosti koji ne moraju nužno biti usmjereni na razvijanje kreativnosti u nastavi, ali svojim kreativnim izričajem i sadržajem mogu potaknuti razvoj vještine kreativnosti kod nastavnika i u nastavi. Jedno od tih područja je i književnost, a čitanjem, proučavanjem i analiziranjem književnih djela nastavnik može dobiti nadahnuće za nove nastavne metode ili pak pronaći književne predloške koji mogu pomoći u usvajanju nastavnih sadržaja jezika i komunikacije. Također, nastavni predmet hrvatskog jezika sastoji se od sveukupno: „... tri međusobna povezana predmetna područja: hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo, kultura i mediji.“ (Narodne novine, 2019) što znači kako nastavnici uz područje hrvatskoga jezika i komunikacije poučavaju i književnost i stvaralaštvo te kulturu i medije što može sugerirati da nastavnik može poboljšati nastavničku praksu više predmetnih područja istodobno. Naravno, uz književnost postoji i mnoštvo drugih izvora kreativnosti i kreativnog izričaja koji dijele zajedničke karakteristike s književnošću, a neki od njih kazalište, glazbeni koncerti, muzeji i galerije, filmska umjetnost i drugi.

2.5. Povezanost kreativnosti i usvojenosti nastavnog sadržaja

Kreativnost omogućava raznolikiju i aktivniju nastavu od sustava koji se zasnivaju na isključivo predavačkom obliku kao što je to na primjer frontalni oblik nastave. Glavni nedostatak frontalnog oblika nastave jest upravo u tome što on učenike čini pasivnim sudionicima nastavnog procesa, dok kreativni pristup nastavi teži aktivnom sudjelovanju, promišljanju i individualnom radu i spoznaji sadržaja kod učenika u nastavnom procesu. Također, aktivnost i aktivno sudjelovanje bolji ne samo za svladavanje nastavnih sadržaja, već i za njihovo dugoročno pohranjivanje.

O načinima učenja i usvajanja sadržaja govorio je američki nastavnik i pedagog Edgar Dale te u dvadesetom stoljeću predstavio svoju shemu kojom je objasnio važnost aktivnosti i iskustva prilikom učenja, a ta shema poznata je kao 'stožac iskustva'.

Prilog 1. Stožac iskustva Edgara Dalea

Stožac iskustva predstavlja aktivnosti koje se koriste prilikom usvajanja sadržaja te koliko su one učinkovite za dugoročno pohranjivanje i usvajanje znanja i vještina. Aktivnosti koje se

nalaze na pri vrhu stošca predstavljaju one aktivnosti čijom će se izvedbom usvojiti najmanja količina sadržaja, dok one pri dnu predstavljaju aktivnosti kod kojih je visok stupanj i postotak usvojenog sadržaja. Tako aktivnosti na vrhu stošca koje su usmjerene na isključivo verbalno primanje sadržaja, poput čitanja i slušanja, neće biti usvojene u velikom postotku, točnije, bit će usvojeno 10-20 % sadržaja¹. Ako se verbalno primanje sadržaja zamijeni vizualnim primanjem, tada će postotak usvojenog sadržaja narasti na 30 %. No, aktivnosti koje kombiniraju i verbalno i vizualno primanje sadržaja imaju postotak usvojenosti do 50 %. Najuspješnije aktivnosti su one koje omogućuju aktivno sudjelovanje u njima i one se nalaze pri dnu stošca iskustva. To su aktivnosti u kojima učenici imaju priliku govoriti, stvarati, izlagati, istraživati, razgledavati i slično, a kod takvih aktivnosti postotak usvojenog sadržaja može biti između 70 i 90 %. Odnosno, što više učenik samostalno istražuje i aktivno sudjeluje, time i više sadržaja usvaja.

Iz sheme možemo zaključiti kako aktivnosti koje od učenika zahtijevaju aktivno sudjelovanje donosne bolje rezultate u odnosu na one gdje je učenik pasivni sudionik. Dakle, učenici u većem postotku usvajaju sadržaje kada aktivno sudjeluju u zadacima, a kreativni zadaci u nastavi trebaju težiti tome da od učenika iziskuju aktivnost i originalnost prilikom pronalaska rješenja.

¹ Postoci prema Borić, E. i Borić Letica, I. *Metodički pristupi nastavi*. Osijek, 2019. (94)

3. Nastavnikovo osmišljavanje motivacije

Nastavni sat hrvatskog jezika započinje etapom motivacije, a cilj je, kao što samo ime etape pomaže naslutiti, motivirati učenike na rad i pripremiti ih, odnosno uvesti u nastavni sadržaj koji se tim satom obrađuje: „Budući da svaki nastavni sat, pa tako i nastavni sat hrvatskog jezika, ima svoj ustroj, svoju oblikovanost prema nastavnim koracima ili etapama, u njegovu pripremnome, odnosno početnome dijelu, motivacija se drži jednom od najvažnijih etapa, jer često uspjeh cjelokupnoga nastavnoga sata ovisi upravo o njegovu početku, tj. o motivaciji.“ (Bjedov, 2012: 148). Ova etapa jest od iznimne važnosti, a i uvelike utječe na kvalitetu ostatka nastavnog sata: „Važnost ostvarivanja motivacije, kao nastavne etape, implicira i zahtjevnost njezina osmišljanja i provedbe, stoga je itekako važno kako učenike uvodimo u rad, odnosno kako ih motiviramo.“ (Bjedov, 2012: 148-149). Uzevši u obzir vremensko ograničenje nastave na jednosat, odnosno četrdeset pet minuta, te dvosat, odnosno devedeset minuta, valja uzeti u obzir kako za ovu etapu treba primijeniti pomno odabrane metode i aktivnosti koje se mogu odraditi u kraćem vremenu, ali i dalje moraju imati jasan cilj i relevantnost za ostatak nastavnog sata.

3.1. Kreativne aktivnosti i postupci u etapi motivacije

Oluja ideja

Oluja ideja jedan je od odličnih metodičkih postupaka koji se može koristiti u etapi motivacije. Cilj same etape jest da se učenici pripreme na daljnji rad i da se započnu koncentrirati na nastavni sadržaj koji slijedi, a ova aktivnost im to omogućuje tako što im dopušta da aktivno sudjeluju izražavajući vlastite ideje. Važno je istaknuti kako je ovo postupak kojim se: „... potiče slobodno i otvoreno razmišljanje o nekoj temi...“ (Bjedov, Majstorović, 2021: 12).

Postupak se može izvoditi na nekoliko načina. Najčešće nastavnik na sredinu ploče zapiše neki pojam, a zatim učenici promišljajući o pojmu izgovaraju asocijacije koje nastavnik zapisuje i u toj izvedbi ovog postupka sudjeluje cijeli razred. Umjesto pisanja na ploču, učenici mogu zapisati zadani pojam u svoje bilježnice kao alternativni oblik, a također nastavnik može učenike podijeliti u manje skupine. Ovaj postupak gotovo da nema ograničenje u primjeni pa se tako može primijeniti prilikom poučavanja svake lekcije. Tako, na primjer, nastavnik koji

započinje nastavni sat može na ploču napisati čitanje kao uvod u sat usmjeren na čitanje ili pisanje, slušanje i govor ako započinje nastavni sat usmjeren na pisanje, slušanje ili govorenje. Također, nastavnik ne mora napisati izravno te riječi, već ih može i preoblikovati pa napisati, primjerice, zvuk umjesto slušanje i slično.

Pecanje

Pecanje zahtijeva detaljno pripremanje materijala koje nastavnik mora prirediti kako bi se aktivnost mogla izvesti. Potrebno je izraditi štap za pecanje, koji se može načiniti od drvenih štapića koji se spoje jedan na drugi kako bi nastao dugi štap, a na kraj treba privezati konac i na kraj konca privezati magnet. Potrebno je također pripremiti i 'ribe', odnosno komadiće papira na kojima će se nalaziti pitanja, a kako bi se zadržala tema ribolova, ti papiri mogu biti u obliku riba. Na papirima će se nalaziti pitanja na koje će učenici odgovarati, a to su pitanja koja služe kao motivacija za nastavni sat koji slijedi. Primjerice, ako nastavnik poučava nastavnu lekciju pridjeva, na papire u obliku ribe može napisati pitanja poput: „Navedi tri riječi kojima bi opisao svoj omiljenog superheroja.“ ili „Navedi tri riječi kojima bi opisao svoje raspoloženje u ovom trenutku.“. Na početku nastavnog sata nastavnik posloži papire na neko mjesto gdje će učenici doći i 'pecati'. Kao dodatan korak nastavnik na ploču može zapisati učeničke odgovore i time napraviti uvod u etapu istraživanja. Aktivnost je lako prilagoditi bilo kojemu nastavnom sadržaju poučavanja, a u svojoj prirodi podsjeća na igru, dok pitanjima učenici koriste jezičnu strukturu koji nastavnik želi vježbati ili će poučavati. Ovaj postupak osmišljen je u svrhu ovog rada.

Riječi, riječi, riječi

Ovom aktivnošću promovira se aktivno slušanje kod učenika te razvoj perceptivnih sposobnosti i sposobnosti pamćenja (Aladrović Slovaček, 2018: 56). Za aktivnost nastavnik treba prirediti listu s riječima. Na početku nastavnog sata nastavnik učenicima govori da pripreme bilježnice i olovke jer će bilježiti riječi. Prvo će nastavnik izgovoriti sve riječi, a zatim se učenici trebaju prisjetiti što je više riječi moguće i zapisati ih u bilježnice. Za prisjećanje riječi učenici imaju dvije minute, a učenik s najvećim brojem točnih riječi je pobjednik. Ovaj se postupak može primijeniti kao uvod u poučavanje antonima tako da nastavnik pripremi dvije grupe riječi i igraju se dvije runde. Riječi druge kartice su antonimi riječi prve kartice te

nastavnik postavlja pitanja kako bi učenici došli do zaključka na koji su način riječi druge grupe suprotne riječima prve grupe.

4. Nastavnikovo osmišljavanje istraživanja

Nakon uvodnog dijela nastavnog sata, čija je zadaća prikladno odabranim aktivnostima i metodama učenike pripremiti za daljnji rad, slijedi istraživački dio nastavnog sata ili blok sata. U etapi istraživanja učenici se aktivno upoznaju s novim sadržajem sata ili s utvrđivanjem i ponavljanjem već obrađenog gradiva. U knjizi *Uvod u didaktiku hrvatskoga jezika* autorice Peko i Pintarić o etapi istraživanja, koju nazivaju 'prijam i obrada sadržaja', govore kako u ovoj etapi: „... dolazimo u kontakt s novim informacijama i idejama.“ (Peko, Pintarić, 1999: 95), a to se u hrvatskom jeziku najčešće čini pomoću teksta, slušanja nečijega govora ili pak gledanja filma (Peko, Pintarić, 1999: 95). Velika se važnost pridodaje i tome kako: „Ne smijemo zaboraviti kako količina informacija prikladna za obradu u kratkoročnom pamćenju ovisi o osobinama onoga koji uči, svojstvima gradiva, kao i samoj etapi učenja.“ (Peko, Pintarić, 1999: 95). Svakako je važno istaknuti kako je u ovoj etapi važna aktivnost učenika i njihov rad i zalaganje u odnosu na sadržaj te da učenici u obradi sadržaja budu aktivni sudionici, a ne pasivni kojima se samo iznosi činjenično znanje jer se na taj način učinkovitije uči: „U praksi bi to značilo da samo slušanje nečijega predavanja ne nazivamo aktivnim učenjem, dok je sudjelovanje u razgovoru ili raspravi u vezi s istom temom puno aktivniji i učinkovitiji oblik učenja.“ (Matijević, Radanović, 2011: 69).

4.1. Kreativne aktivnosti i postupci u etapi istraživanja

Osmisli reklamu

Ova aktivnost primjerena je istraživačkom dijelu nastavnog sata jer iziskuje nešto više vremena te je u izvedbi sastavljena od više dijelova. Aktivnost je prikladnija za rad u paru ili u grupama jer se zadaci mogu podijeliti na više učenika unutar grupe. Nastavnik započinje ovu aktivnost tako da priredi neki predmet koji će učenici reklamirati, ali može pripremiti i fotografije nekoga mjesta ili pak osobe. Nakon što nastavnik učenike podijeli u grupe te ih upozna s predmetom reklame, učenici tada dobivaju vremenski okvir unutar kojega trebaju osmisliti i realizirati reklamu. Treba napomenuti kako ova aktivnost može biti jednostavnija,

ali se svakako može unaprijediti i učiniti je slojevitijom. Tako u osnovnoj izvedbi učenici mogu dobiti jednostavnu uputu da u vremenskom okviru od petnaest minuta osmisle reklamu, koncept zapišu u bilježnice te će nakon toga izložiti svoj rad kolegama u razredu (Aladrović Slovaček, 2018: 77). No, ova se aktivnost može osmisliti da ima više koraka. Tako nastavnik unaprijed može pripremiti materijale poput velikog papira na kojemu će učenici i grafički osmisliti svoje reklame, a kasnije ih i izložiti na panou. Nastavnik može pripremiti i drvene bojice, flomastere, markere i druge slične materijale koji mogu pomoći učenicima u izvedbi. Naravno, nastavnik s učenicima unaprijed može dogovoriti izradu reklame te učenici mogu donijeti i vlastite materijale za izradu. Također, kako bi osigurao bolju organizaciju, nastavnik može unaprijed pripremiti uloge za učenike s jasnim uputama koji član radi što. Važno je uzeti u obzir da što je produkcija reklame složenija, tada se moraju prilagoditi i vremenski okviri primjereni izvedbi. Ova se metoda u nastavi može koristiti prilikom poučavanja glagolskog načina imperativa. Nakon što je učenike upoznao s glagolskim načinom, nastavnik daje uputu da u reklamama učenici moraju koristiti imperativ ili im pak nastavnik može zadati riječi u imperativu koje moraju koristiti poput pogledajte, kupite, poslušajte i slično, a može i određenu riječ dodijeliti i određenoj grupi te dati uputu da tu riječ moraju upotrijebiti u svojoj reklamama. Rezultate rada svakako je potrebno izložiti kolegama u razredu, a nastavnik također može osmisliti i sudačko povjerenstvo koje će ocjenjivati reklame i njihovu prezentaciju te izabrati najbolju reklamu.

Pridjevska priča

Pridjevska priča kreativni je postupak koji se može koristiti u poučavanju nastavne lekcije pridjeva, a za svoje jezične i spoznajne ciljeve ima slaganje priče na temelju ključnih riječi te razvoj perceptivnih sposobnosti i sposobnosti zamišljanja i stvaranja slika koristeći se pridjevima (Aladrović Slovaček, 2018: 33-34). Prije no što aktivnost započne, nastavnik učenike upućuje da se ugodne smjeste i opuste, a proizvoljno im može reći da zatvore oči. Nastavnik prvi započinje pričati priču, a te priče mogu biti one kojima se opisuju razni krajolici što se na putu mogu vidjeti.

Tako jedan od primjera izvedbe može biti: „... učiteljica priča kako se penju šumskom stazom koja je mokra od kiše i nailaze na jedan kamen. Potom im kaže: „Vi ga uzmite“ i onda dođe do jednog učenika te ga pita: „Kakav je kamen?“ Učenik potom treba opisati kakav on kamen gleda i kako mu izgleda. Učiteljica nastavlja priču opisujući što se pred njima nalazi te ih ponovno pita što vide ili kakav je, primjerice, neki predmet. Nakon što završe zamišljenu priču, učenici pišu svoj doživljaj krajolika koji su posjetili te mogu i nacrtati predmet ili mjesto

koje im se najviše svidjelo.“ (Aladrović Slovaček, 2018: 33). Ovaj postupak vremenski se može prilagoditi tako da se može uklopiti u nastavni sat uzimajući u obzir ostale aktivnosti i etape, a može ga se i prilagoditi tako da nastavnik započne priču te nakon prvog pitanja priču nastavljaju pričati i stvarati učenici.

Dan – noć

Ovaj metodički postupak može se koristiti kao odlična vježba u pisanju glasova koji učenicima mogu izazvati problem u razlikovanju. To su razlike između glasova đž i đ, zatim glasova č i ć ili pak razlikovanje kada se piše ije, a kada se piše je te se izvedbom ove vježbe razvijaju aktivno slušanje i glasovne osjetljivosti (Aladrović Slovaček, 2018: 28).

Vježba se izvodi tako da nastavnik priredi listu riječi u kojima će se nalaziti glasovi koje treba raspoznati. Nastavnik daje uputu učenicima da, ako smatraju da se piše jedan glas, postave svoje ruke i dlanove na stol te oponašaju radnju spavanja, a ako smatraju da se radi o drugome glasu, tada trebaju ustati i napraviti gestu rukama kao da su se upravo probudili. Prednost ovog postupka jest u tome što nije potrebno složeno planiranje i mnoštvo materijala, već samo nastavnikova priprema, a i vremenski je vrlo prilagodljiva jer nastavnik može odrediti koliko riječi želi odraditi s učenicima. I valja naglasiti kako se ova vježba može izvoditi i u posljednjoj etapi nastave kao sinteza.

5. Nastavnikovo osmišljavanje provjere ishoda učenja

Posljednja etapa nastavnog sata, etapa provjere ishoda učenja, usmjerena je na dvije mikrostrukturne aktivnosti: evaluacija i vrednovanje nastavnog procesa te najava plana za sljedeći sat (Matijević, Radanović, 2011: 82). Evaluacija ili vrednovanje nastavnog procesa predstavlja: „... aktivnost učenika i nastavnika kojom ćemo dobiti kratku povratnu informaciju o učinku toga nastavnog sata, a samim time i smjernicu za daljnji rad.“ (Matijević, Radanović, 2011: 82). Kao i kod prve dvije nastavne etape, vrlo je važno pomno isplanirati koliko će vremena biti utrošeno na ovu etapu i koje su aktivnosti prikladne u odnosu na sadržaje koji su se obrađivali u etapi istraživanja, pritom uzimajući u obzir vremenske okvire ove etape. Važno je također istaknuti kako je nastava 'živ i dinamičan proces' pa tako nije potrebno odrediti za taj proces strogi kraj jer se može dogoditi da nakon zamišljenih aktivnosti ostane vremena ili pak je aktivnosti potrebno modificirati vremenu koje je preostalo za izvođenje nastave (Matijević, Radanović, 2011: 83). Možemo još dodati kako je ova etapa ona u kojoj se najčešće zadaju zadaci za rad kod kuće, odnosno domaća zadaća.

5.1. Kreativne aktivnosti i postupci u etapi provjere ishoda učenja

Tablica ZNAM – ŽELIM ZNATI – NAUČIO/ LA SAM

Ovaj metodički postupak primjeren je za etapu provjere ishoda učenja jer omogućava da se učenici usredotoče i promisle o određenim dijelovima sata, ali i o satu u cijelosti. Postupak je opisan kao shema, a za tu shemu se kaže kako: „... će pomoći i učenicima i učiteljima da se usredotoče na važna pitanja i na traženje odgovora na ta pitanja.“ (Peko, Pintarić, 1999: 92).

Shema se sastoji od tri dijela tako da se načini tablica s tri stupca gdje se u prvi upisuje 'ZNAM', a u koju učenici upisuje ono u što su uvjereni da su usvojili i da sada to znaju. Drugi stupac nosi ime 'ŽELIM ZNATI', a u ovaj će stupac učenici upisati ono što žele naučiti, nešto što je ih potaknulo da o tome istraže više i usvoje nova znanja. Također, učenici mogu osmisliti i napisati na koji će način početi istraživati o onome o čemu žele znati više. Posljednji je stupac 'NAUČIO/LA SAM'. U nj učenici upisuju ono što su na nastavnom satu usvojili. Učenici mogu individualno pristupiti popunjavanju tablice, ali to mogu učiniti i u paru. Također, učenici tablicu mogu popuniti pisanjem u tablicu ili usmenim izlaganjem što ovaj postupak čini prilagodljivim kada govorimo o vremenskim okvirima. Naposljetku valja istaknuti kako ova

tablica nije dobra samo za učenike i samorefleksiju, već i nastavniku može poslužiti kao putokaz i dati smjernice kako pristupiti obradi gradiva. Ovdje se osobitu pozornost može posvetiti drugome stupcu 'ŽELIM ZNATI' jer omogućava nastavnicima da želje svojih učenika, ako je moguće, uključe u buduće nastavne lekcije (prema Peko, Pintarić, 1999: 93). Ovaj postupak nema ograničenja kada govorimo o primjenjivosti, što znači da se može koristiti na kraju svakog nastavnog sata jezika.

ZNAM	ŽELIM ZNATI	NAUČIO/ LA SAM
<ul style="list-style-type: none"> - ustaljena veza riječi u rečenici - preneseno značenje - uloga riječi u rečenici - sinonimi - antonimi 	<ul style="list-style-type: none"> - koji se frazemi najčešće koriste u svakodnevnom govoru - etimologija riječi 	<ul style="list-style-type: none"> - frazemi - koristiti frazeme u govoru - služiti se aplikacijom za pretraživanje frazema

Prilog 2. – Primjer tablice ZNAM – ŽELIM ZNATI – NAUČIO/LA SAM

Uhvati ritam

Ovaj postupak inspiriran je postupkom koji nazivamo kiša. Učenici oslanjajući se na slušanje ponavljaju određene zvukovne pokrete koji tvore onomatopeju koja podsjeća na zvuk kiše. Tim se postupkom ostvaruju jezični ciljevi razvijanja aktivnog slušanja te osvještavanja onomatopeje kao stilskog izražajnog sredstva, a spoznajni ciljevi koji se ostvaruju jesu razvoj perceptivnih sposobnosti i sposobnosti zamišljanja u razredu (Aladrović Slovaček, 2018: 55).

Postupak uhvati ritam preuzima aspekt auditivnog iz navedenog postupka kiše te ga spaja s usvajanjem ili ponavljanjem jezičnih sadržaja. Postupak se može primjerice koristiti pri ponavljanju promjenjivih i nepromjenjivih vrsta riječi. Nastavnik osmisli dva glasovna pokreta poput pljeskanja dlanom od dlan i pucketanja prstima te svaki glasovni pokret pridruži jednoj kategoriji. Nastavnik zatim učenicima daje uputu da će on izgovarati riječi. Ako učenici smatraju da je posrijedi promjenjiva vrsti riječi, tada trebaju pljesnuti, a ako misle da je nepromjenjiva vrsta, tada trebaju pucnuti prstima. Kao dodatan korak nastavnik učenicima može reći da za vrijeme vježbe trebaju zatvoriti oči kako se ne bi oslanjali na osjetilo vida, već na osjetilo sluha i jezične spoznaje koje imaju o temi. Cilj je postići jednoličan zvuk koji

sugerira da su svi učenici odgovorili točno. Ako želi, nastavnik listu riječi može pripremiti i unaprijed te je čitati brzinom koja će onda proizvoditi i ritam.

Petostih

Petostih, koji se može zvati i činkvina, metodički je postupak koji se može koristiti u etapi provjere ishoda učenja jer omogućava sintezu sadržaja te pomaže slaganju sadržaja u cjelinu i razumijevanju te cjeline. Iako je ovaj postupak u formi nešto kraći: „Sažimanje informacija i osjećaja u nekoliko riječi – zahtijeva duboku refleksiju.“ (Peko, Pintarić, 1999: 120).

Petostih ili činkvina jest pjesma koja se sastoji pet stihova, a glavna je zadaća u tih pet stihova sažeti informacije u jasne izraze. Svaki od pet stihova ima jasno definirano što se od učenika očekuju da napišu:

1. prvi red – opis teme u jednoj riječi (najčešće imenica)
2. drugi red – opis teme u dvije riječi (dva pridjeva)
3. treći red – tri riječi koje opisuju radnju (najčešće tri glagolske imenice)
4. četvrti red – fraza od četiri riječi koje izražavaju osjećaje u svezi s temom
5. peti red – istoznačnica (jedna riječ) koja ponovno sažima bit teme. (Peko, Pintarić, 1999: 120).

Vrijeme potrebo za izvedbu ovoga postupka iznosi između pet i sedam minuta, a postupak se može dodatno proširiti tako da učenici podijele svoj zapis s učenicom iz klupe i tada od dva petostiha koje su napisali zasebno načine jedan petostih zajedno. Za vrijeme čitanja i kreacije zajedničkog petostiha učenici komentiraju svoj rad i imaju mogućnost dobiti uvid u tuđi način razmišljanja o istoj temi (Peko, Pintarić, 1999: 120).

tekst
strukturiran, složen
čitanje, razmišljanje, pisanje
potrebna vrlo dobra priprema
zapis

Prilog 3. – Primjer petostiha o eseju

6. Kreativni stilovi nastave

Nastavnik mora poznavati razne stilove učenje jer učenici uče svatko na 'svoj način'. Odnosno, usvajanje sadržaja i unapređivanje vještina i kompetencija ne odvija se kod svakog učenika na isti način ili istom brzinom te ne postoje zadaci koji će odgovarati svakom učeniku. „Stil učenja je preferirani način razmišljanja, obrade i razumijevanja informacija. Svatko ima svoj način kako učiti.“ (Borić, Borić Letica, 2019: 78). Kada nastavnik shvati da postoje razni stilovi učenja, tada može zadatke i nastavu prilagoditi učenicima što je bolje moguće, odnosno izabrati zadatke i načine poučavanja koji će najbolje odgovarati stilovima učenja njegovih učenika (Borić, Borić Letica, 2019: 78).

6.1. VAK model učenja

Jedan od često primjenjivanih i korištenih kognitivnih stilova jest VAK model. VAK je akronim u kojemu svako slovo predstavlja jedan tip, odnosno sklonost učenju, a to su vizualni, auditivni i kinestetički tipovi. Svaki od tih tipova ima osobine koje ih određuju. No, ne samo osobine, već i metode i tehnike učenje, ali i koje su kompetencije karakteristične za svaki tip. Vizualni tip, odnosno zorni tip, jest onaj koji se oslanja na vizualizaciju sadržaja, odnosno ideje, koncepte, podatke i druge informacije povezuje sa slikama. Ovaj je tip vrlo dobar u organiziranju te ima dobar osjećaj za pravac i vizualizaciju objekata. Stoga je kod ovog tipa korisno informacije prikazati grafički, a to mogu biti konceptualne mape, kognitivne sheme, nacrti, ilustracije, Vennovi dijagrami i mnoštvo oblika grafikona. Pozitivne osobine ovog tipa jesu odlično bilježenje informacija za vrijeme predavanja, urednost i organiziranost te sklonost uočavanju detalja. Također, treba izdvojiti kako uglavnom imaju lijep rukopis i ne ometa ih buka. Ono gdje ovaj tip može imati problema je jasna verbalizacija ideja. (Borić, Borić Letica, 2019: 79-80). Sljedeći tip je auditivni, odnosno verbalni tip. Ovaj tip najbolje uči slušanjem i govorenjem te je važno razumjeti da oni moraju jasno čuti ono što se govori kako bi to razumjeli. Kako bi bolje zapamtili sadržaj, često ga izgovaraju naglas. Lako prepoznaju pravo značenje riječi jer oslušuju promjene u tonu izgovorene riječi. Vrlo su vješti u grupnim raspravama, grupnim aktivnostima te imaju razvijene sklonosti za poeziju i pjesmu. Komunikativni su i često dominantni u aktivnostima raspravljачkog tipa. Lakše pamte ono što poslušaju nego ono što zabilježe pa se često mogu izgubiti vodeći pisane bilješke, a i buka im može omesti koncentraciju (Borić, Borić Letica, 2019: 78-80). Posljednji djelatni tip prema

VAK modelu jest kinestetički, odnosno djelatni tip. Ovaj tip usmjeren je na djelatnu aktivnost te mu ona bolje odgovara od auditivnih ili vizualnih aktivnosti. Najbolje uče te su najbolje stimulirani u aktivnostima gdje stvari mogu fizički dodirivati i pomicati, a da bi održali koncentraciju, potrebna im je vanjska stimulacija. Oni tako najbolje uče otkrivajući stvari, praksu i radnjama, a poneke ideje ili misli mogu izraziti tjelesnim pokretima. Iznimno su koordinirani, a imaju razvijenu vještinu koncentracije na više stvari odjednom. Geste, mimika i pokreti ruku česte su radnje dok govore, a najveći im je izazov ostati skoncentriranim i mirnim za vrijeme vježbi i zadataka koje nisu vezane uz fizičke djelatnosti (Borić, Borić Letica, 2019: 78,81-82).

6.2. Stil učenja Honey i Mumford

Osim VAK modela učenja, postoji model učenja prema Honey i Mumfordu. Oni su prema stilu učenja razvili četiri tipa s unikatnim osobinama i metodama učenja. Ta četiri tipa su: aktivisti, revizori, teoretičari i pragmatičari. Aktivisti su entuzijastični prilikom rada, vole se pronaći u središtu pažnje, a čim jednu aktivnost završe, prelaze na sljedeću. Metode učenja koje im najviše pogoduju jesu projekti, igranje uloga i učenje u prirodi. Sljedeći tip učenja jesu revizori čiji je fokus na analitičkom pristupu i promatranju više različitih perspektiva. Vrlo se dobro snalaze u grupnim diskusijama, mentorskim radovima te lakše daju povratne informacije. Treći stil učenja predstavljaju teoretičari u čijoj se srži nalazi pitanje, a ono im pomaže pronaći logiku pretpostavke i koncepata. Trude se biti objektivni te pristupati logično i racionalno, a intelektualni izazov predstavlja im stimulaciju. Ovaj tip osobe najbolje uči metodama istraživanja, čitanja, predavanja, pitanja i odgovora. Posljednji tip prema ovom modelu jest tip pragmatičara, a njihova je glavna odlika da moraju vidjeti vezu između učenja i praktične primjene naučenog. Jedna od najučinkovitijih metoda učenja za njih je eksperiment (Borić, Borić Letica, 2019:83).

7. Metodologija i cilj istraživanja

Provedeno je istraživanje u kojemu su sudjelovali nastavnici koji poučavaju hrvatski jezik od petog do osmog razreda u osnovnoj školi te nastavnici koji predaju hrvatski jezik u srednjim školama (strukovnim, gimnazijama, tehničkim i drugim). Cilj je istraživanja bio ispitati nastavnike hrvatskoga jezika o kreativnosti u nastavi gramatike te koje kreativne metodičke postupke primjenjuju u pojedinim etapama nastave hrvatskoga jezika. Anketna pitanja donose refleksiju iskustva i nastavnu praksu nastavnika, ali i njihova razmišljanja te slaganja i neslaganja vezana uz kreativnost prilikom poučavanja nastave gramatika. Anketa je anonimnog tipa uz izuzetak informacija o spolu i u kojoj vrsti škole nastavnici poučavaju.

Strukturno se anketa sastoji od osam zadataka. Prvih pet su tvrdnje na koje nastavnici odgovaraju skalom slaganja 1-5 gdje broj jedan predstavlja tvrdnju *uopće se ne slažem*, broj dva predstavlja tvrdnju *uglavnom se ne slažem*, broj tri predstavlja tvrdnju *nit se slažem niti se ne slažem*, broj četiri predstavlja tvrdnju *uglavnom se slažem*, a broj pet *potpuno se slažem*. Tvrdnje četiri i pet u anketnom upitniku od nastavnika su zahtijevale dodatno pisano obrazloženje. Posljednja tri zadataka pitanja su u kojima su nastavnici navodili metodičke postupke i aktivnosti koje koriste u tri etape nastave. Odgovori nastavnika prikazani su tablicama i dodatno objašnjeni. Odgovori su sakupljeni osobnim upitom za sudjelovanje u anketi te metodom snježne grude².

U anketi je sudjelovalo 32 nastavnika iz škola triju županija: Osječko-baranjske županije, Virovitičko-podravske županije te Bjelovarsko-bilogorske županije. 28 sudionika ankete ženskog su spola, dok su 4 ispitanika muškog spola. Nastavnici poučavaju u osnovnim škola, srednjim strukovima školama te gimnazijama. 19 nastavnika poučavaju u osnovnim školama, 10 u srednjim strukovima školama te 5 u gimnazijama. Za izradu ankete i prikupljanje odgovora korištena je aplikacija *Google forms*. Anketni upitnik za nastavnike proveden je u razdoblju 3. listopada 2023. – 7. listopada 2023. Anketni upitnik obrađen je u cijelosti te nalazi se u prilogu rada.

² „metoda uzorkovanja koja se temelji na ciljanome odabiru uskoga kruga ljudi koji zatim šire uzorak, upućujući istraživača na druge osobe koje bi mogao ispitati“ – Struna / hrvatsko strukovno nazivlje

8. Rezultati i rasprava

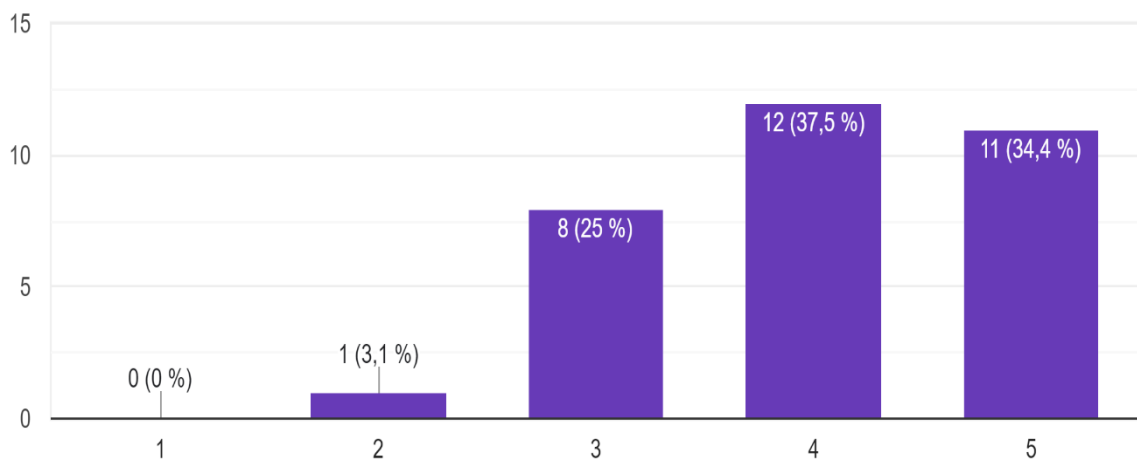
U Rezultatima i raspravi bit će prikazani rezultati anketnog upitnika. Rezultati su prikazani grafički i dodatno opisani, uz izuzetak sedmog zadatka gdje je korištena kombinacija tabličnog prikaza i dodatnog opisa.

8.1 Kreativno poučavanje kao temeljna sastavnica nastave gramatike

Prva tvrdnja u anketnom upitnik jest *Kreativno poučavanje treba biti jednom od temeljnih sastavnica nastave gramatike*. Nastavnici su svoj odgovor zabilježili na skali slaganja od 1 do 5. Rezultati odgovora na tvrdnju *Kreativno poučavanje treba biti jednom od temeljnih sastavnica nastave gramatike* prikazani su slikom 1. Svi ispitanici odgovorili su na ovu tvrdnju.

1. Kreativno poučavanje treba biti jednom od temeljnih sastavnica nastave gramatike. (Molim, zaokružite odgovor.)

32 odgovora

Slika 1. Graf 1. - *Kreativno poučavanje treba biti jednom od temeljnih sastavnica nastave gramatike*.

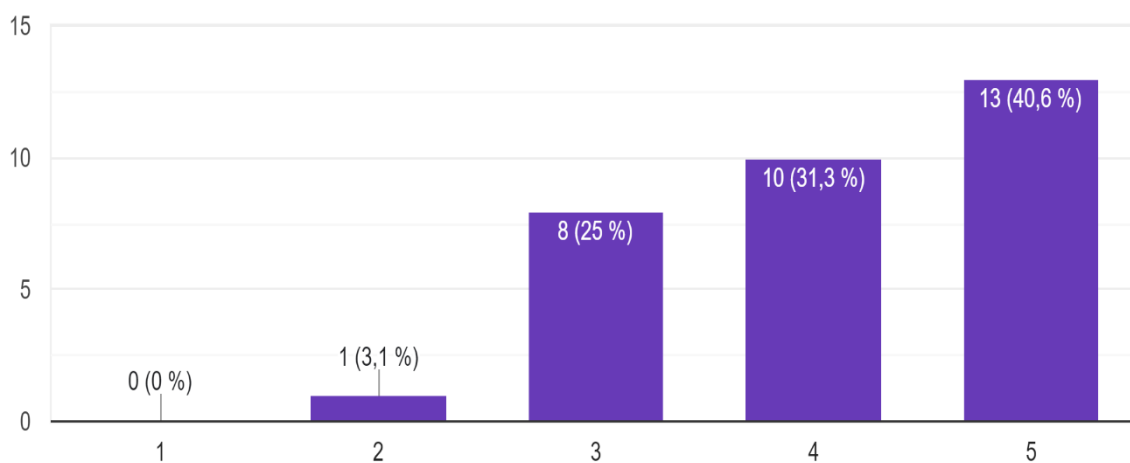
Najveći broj ispitanika odlučio se za broj 4 - *uglavnom se slažem*, njih 12 što čini 37,5 % sveukupnih odgovora. 11 ispitanika odlučilo se za broj 5 – *potpuno se slažem*, što čini 34,4 % sveukupnih odgovora. 8 ispitanika odlučilo se za broj 3 – *niti se slažem niti se ne slažem* i to je 25 % sveukupnih glasova dok je samo 1 ispitanik odabrao broj 2 – *uglavnom se ne slažem* što čini 3,1 % glasova ispitanika. Nitko se nije odlučio za broj 1 – *uopće se ne slažem*.

8.2 Nastavnikova kreativnost kao pomoć učenicima

Druga tvrdnja u anketnom upitniku jest *Nastavnikova kreativnost pomaže učenicima ovladati planiranim ishodima učenja*. Nastavnici su svoj odgovor zabilježili na skali slaganja od 1 do 5. Rezultati odgovora na tvrdnju *Nastavnikova kreativnost pomaže učenicima ovladati planiranim ishodima učenja* prikazani su slikom 2. Svi ispitanici odgovorili su na ovu tvrdnju.

2. Nastavnikova kreativnost pomaže učenicima ovladati planiranim ishodima učenja. (Molim, zaokružite odgovor.)

32 odgovora

Slika 2. Graf 2. - *Nastavnikova kreativnost pomaže učenicima ovladati planiranim ishodima učenja*.

Najveći broj ispitanika odlučio se za broj 5 - *potpuno se slažem*, njih 13 što čini 40,6 % sveukupnih odgovora. 10 ispitanika odlučilo se za broj 4 – *uglavnom se slažem*, što čini 31,3 % sveukupnih odgovora. 8 ispitanika odlučilo se za broj 3 – *niti se slažem niti se ne slažem* i to je

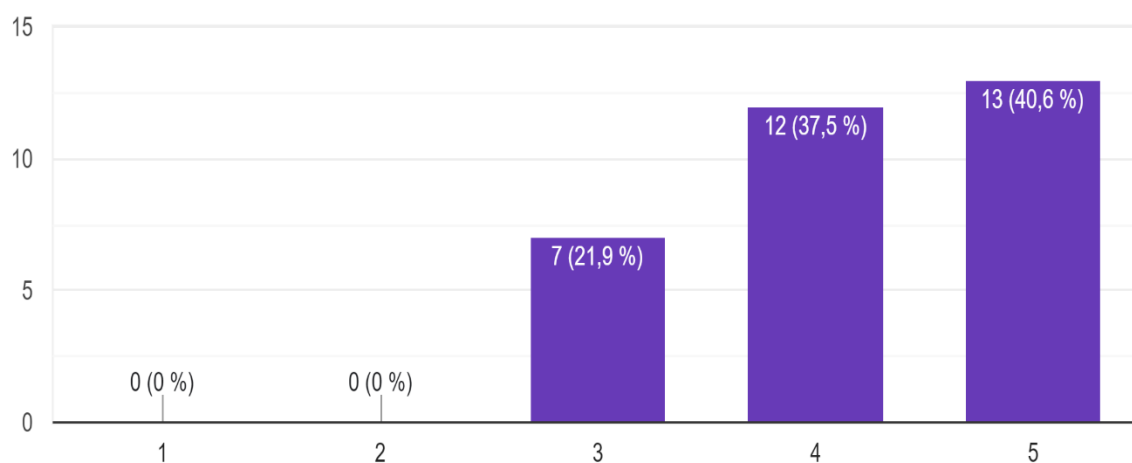
25 % sveukupnih odgovora dok je samo 1 ispitanik odabrao broj 2 – *uglavnom se ne slažem* što čini 3,1 % odgovora ispitanika. Nitko se nije odlučio za broj 1 – *uopće se ne slažem*.

8.3 Razvijanje vlastite kreativnosti

Treća tvrdnja u anketnom upitnik jest *Razvijam vlastitu kreativnost kako bih mogao/mogla biti kreativniji/kreativnija u poučavanju gramatike*. Nastavnici su svoj odgovor zabilježili na skali slaganja od 1 do 5. Rezultati odgovora na tvrdnju *Razvijam vlastitu kreativnost kako bih mogao/mogla biti kreativniji/kreativnija u poučavanju gramatike* prikazani su slikom 3. Svi ispitanici odgovorili su na ovu tvrdnju.

3. Razvijam vlastitu kreativnost kako bih mogao/mogla biti kreativniji/kreativnija u poučavanju gramatike. (Molim, zaokružite odgovor.)

32 odgovora

Slika 3. Graf 3. - *Razvijam vlastitu kreativnost kako bih mogao/mogla biti kreativniji/kreativnija u poučavanju gramatike*.

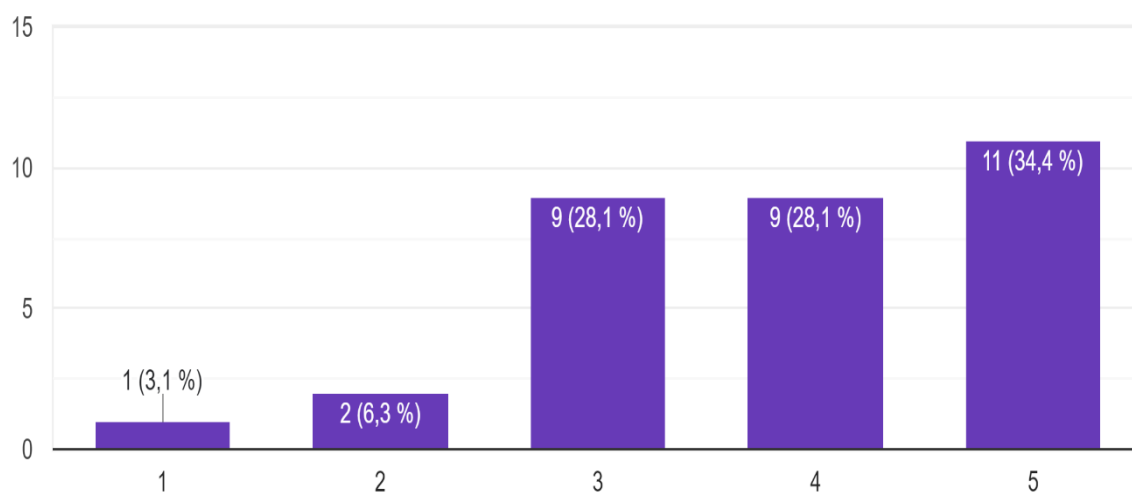
Najveći broj ispitanika odlučio se za broj 5 - *potpuno se slažem*, njih 13 što čini 40,6 % sveukupnih odgovora. 12 ispitanika odlučilo se za broj 4 – *uglavnom se slažem*, što čini 37,5 % sveukupnih odgovora. 7 ispitanika odlučilo se za broj 3 – *niti se slažem niti se ne slažem* i to je

21,9 % sveukupnih odgovora. Nitko se nije odlučio za broj 2 – *uglavnom se ne slažem* ili za broj 1 – *uopće se ne slažem*.

8.4 Kreativni metodički postupci i izvori

Četvrta tvrdnja u anketnom upitnik jest *Kreativne metodičke postupke pronalazim u različitim izvorima*. Nastavnici su svoj odgovor zabilježili na skali slaganja od 1 do 5. Rezultati odgovora na tvrdnju *Kreativne metodičke postupke pronalazim u različitim izvorima* prikazani su slikom 4. Svi ispitanici odgovorili su na ovu tvrdnju.

4. Kreativne metodičke postupke pronalazim u različitim izvorima. (Molim, zaokružite odgovor.)
32 odgovora

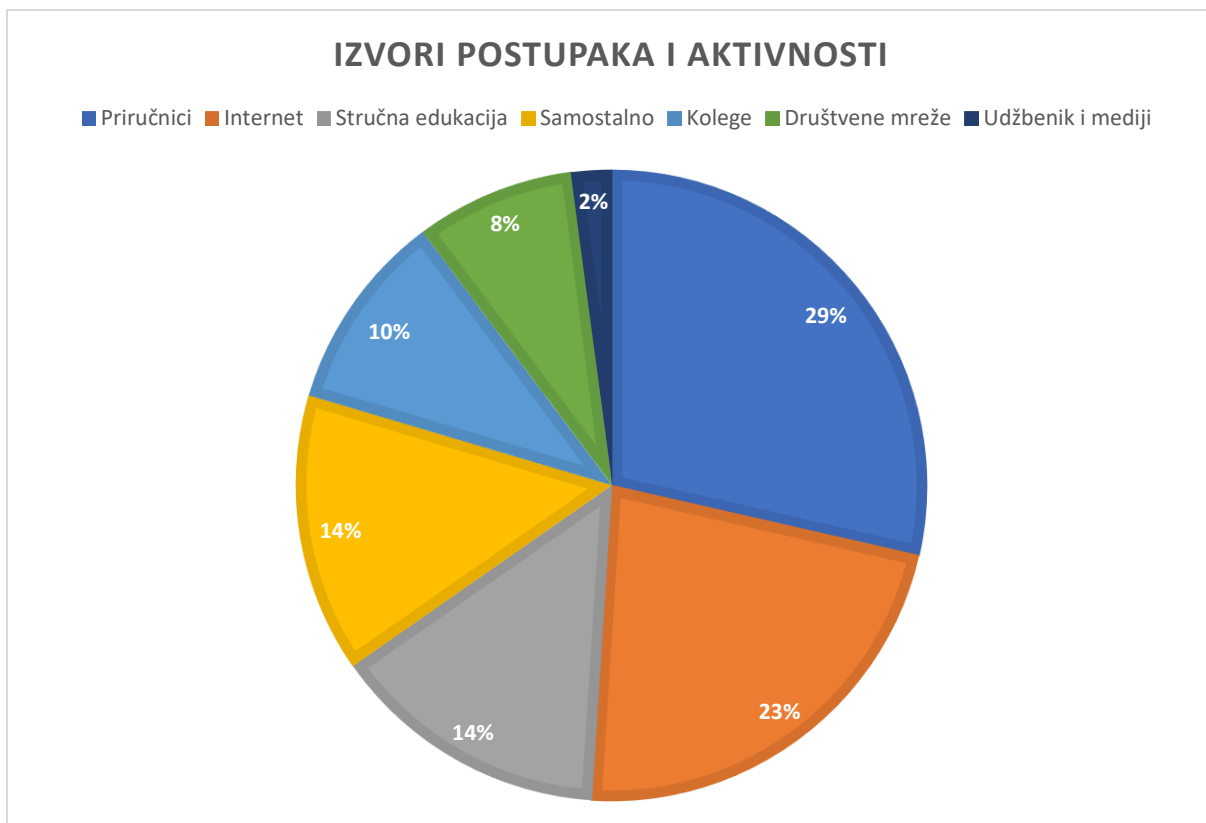
Slika 4. Graf 4. - *Kreativne metodičke postupke pronalazim u različitim izvorima*.

Najveći broj ispitanika odlučio se za broj 5 - *potpuno se slažem*, njih 11 što čini 34,4 % sveukupnih odgovora. 9 ispitanika odlučilo se za broj 4 – *uglavnom se slažem*, što čini 28,1% sveukupnih odgovora. 9 ispitanika odlučilo se za broj 3 – *nit se slažem niti se ne slažem* i to je 28,1 % sveukupnih odgovora. 2 ispitanika odlučila su se za broj 2 - *uglavnom se ne slažem* što čini 6,3 % odgovora, a samo 1 ispitanik odabrao je 1 - *uopće se ne slažem* i to je 3,1% odgovora.

Četvrta tvrdnja tražila je obrazloženje odgovara, a ona glasi *Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite u kojim izvorima pronalazite kreativne metodičke postupke.* 24 od 32 nastavnika zabilježilo je svoj odgovor.

Sam osmišljam. / U metodičkim priručnicima, idejama drugih kolega. / Internet / Istražujući teme i metode na internetu. / Razmjena iskustava. / Internet, razne radionice na koje se prijavljujem. / Nastavnički priručnici i edukacije. / Internetske stranice, stručna usavršavanja. / U priručnicima za učitelje, grupama na društvenim mrežama učitelja. / Iz moje glave. / Pronalazim ih u literaturi (pratim nove naslove), putem učiteljskih grupa na Facebooku, kroz primjere dobre prakse na stručnim skupovima te različitih web portala. / Uglavnom u sebi i u razgovoru s kolegama te na stručnim usavršavanjima i eventualno na internetu, no opet od kolega. / E-sfera, različiti priručnici, ideje sa ŽSV-a... / Županijski aktivni nastavnika. / Uglavnom sama smišljam. / U dugogodišnjem iskustvu. / Priručnici, svakodnevni život, vlastito iskustvo, razmjene ideja s kolegama. / Internet, udžbenici i priručnici, ali se najviše oslanjam na vlastite ideje. / Društvene grupe, stručna literatura. / U metodičkim priručnicima. / Priručnici, prezentacije, mrežne stranice... / Izzi materijali nakladnika Profil Klett. / U pedagoškoj, metodičkoj i odgojno- obrazovnoj literaturi te na društvenim mrežama i mrežnim stranicama. / U knjigama, razmjeni iskustava s kolegicama, u medijima, na internetu. / Stručnoj literaturi, mrežnim stranicama izdavačkih kuća, edutoriju.

U 24 zabilježena odgovora vezana uz obrazloženje četvrte tvrdnje (*Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite u kojim izvorima pronalazite kreativne metodičke postupke.*) nastavnici su nabrojali 49 izvora metodičkih postupaka i aktivnosti. Izvori s najvećim brojem istih odgovara jesu *nastavni priručnici i literatura*. Oni su se spomenuli 14 puta i iznose 29 %. Njih slijedi *internet* s 11 odgovora, odnosno 23 %. Nakon toga se kao izvor spominje *samostalno osmišljavanje*, i to 7 puta, a to je 14 %. Također 7 odgovara, odnosno 14 %, imaju i *stručna usavršavanja*. *Kolege* kao izvor spomenute su 5 puta što je u sveukupnom postotku 10 %. *Društvene mreže i grupe* spominju se 4 puta i čine 8 %. Po 1 isti odgovor imaju *udžbenik* i *mediji* te svaki zasebno nose 2 %. Postoci su prikazani slikom 5.

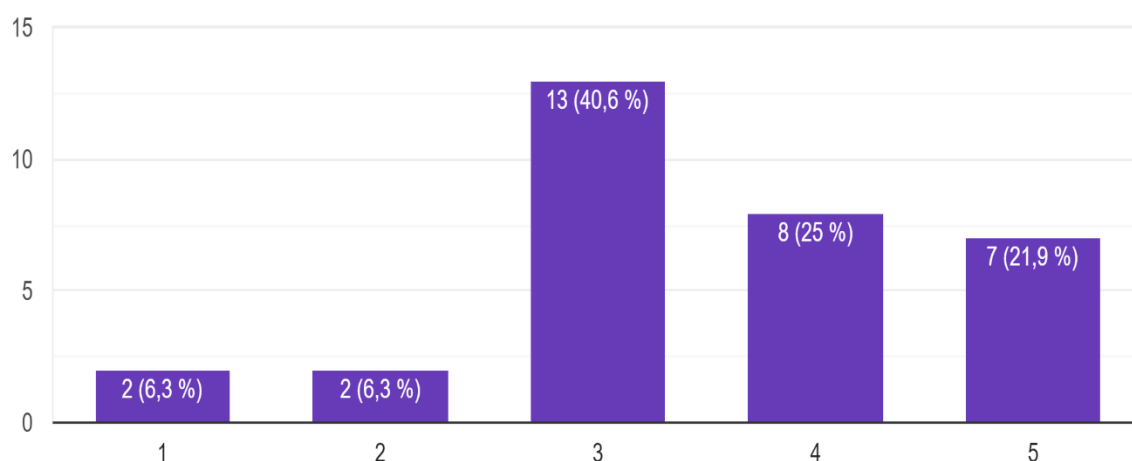
Slika 5. Graf 5. – Odgovori nastavnika na obrazloženje četvrte tvrdnje (*Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite u kojim izvorima pronalazite kreativne metodičke postupke.*) izraženi u postocima

8.5 Samostalno osmišljavanje metodičkih postupaka

Peta tvrdnja u anketnom upitnik jest *Samostalno osmišljam kreativne metodičke postupke za nastavu gramatike*. Nastavnici su svoj odgovor zabilježili na skali slaganja od 1 do 5. Rezultati odgovora na tvrdnju *Samostalno osmišljam kreativne metodičke postupke za nastavu gramatike*, prikazani su slikom 6. Svi ispitanici odgovorili su na ovu tvrdnju.

5. Samostalno osmišljam kreativne metodičke postupke za nastavu gramatike. (Molim, zaokružite odgovor.)

32 odgovora

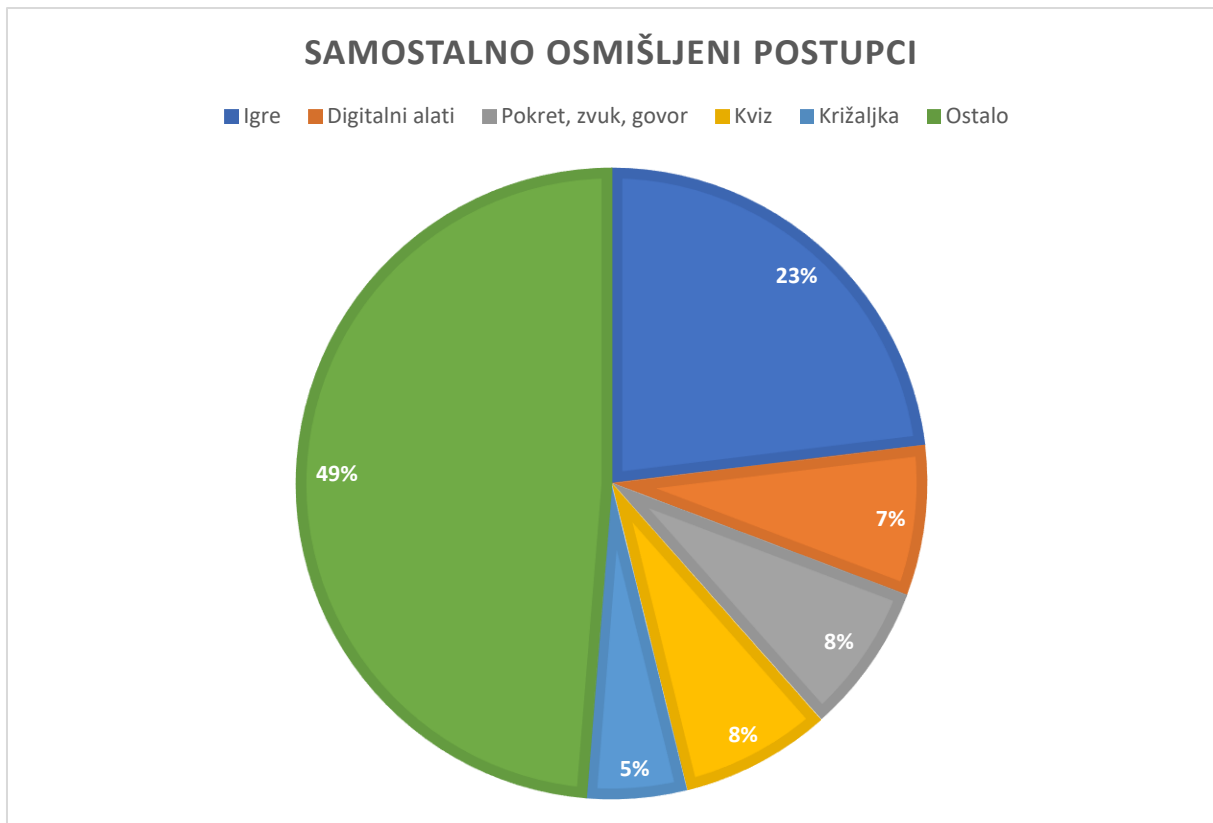
Slika 6. Graf 6. *Samostalno osmišljam kreativne metodičke postupke za nastavu gramatike*.

Najveći broj ispitanika odlučio se za broj 3 *nit se slažem niti se ne slažem*, njih 13 što čini 40,6 % sveukupnih odgovora. 8 ispitanika odlučilo se za broj 4 – *uglavnom se slažem*, što čini 25 % sveukupnih odgovora. 7 ispitanika odlučilo se za broj 5 – *potpuno se slažem* i to je 21,9 % sveukupnih odgovora. 2 ispitanika odlučila su se za broj 2 - *uglavnom se ne slažem* što čini 6,3 % odgovora te je 2 odabralo 1 - *uopće se ne slažem* i to je 6,3 % odgovora.

Peta tvrdnja tražila je obrazloženje odgovara, a ona glasi *Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite koje kreativne metodičke postupke osmišljavate*. 22 od 32 nastavnika zabilježio je svoj odgovor.

Npr. povezivanje glasovnih promjena s matematikom. / Križaljke, rebusi, zanimljivi tekstovi. / Koristim više izvora. / Društvene igre, dramske igre... / Koristim već osmišljene, ali ih prilagodim svojim učenicima i željenim ishodom. / Nastavu prilagođavam učenicima, stoga pronađeno prilagodim njima. / Igre, izrade modela, interaktivnih plakata, govorne vježbe kojima se potiče kreativnost. / Osmišljam različite kreativne metodičke postupke koji se najčešće vežu uz zvuk, pokret i glas zato što mi je uže područje interesa kazališna umjetnost. / Osmišljam različite motivacijske zadatke kroz igru, pripremam zadatke pomoću različitih digitalnih alata (wordwall, padlet, kahoot, plickers...). / Igre koje osmišljam ja ili ih osmišljavaju učenici. / Različite umne mape, nastavni listići, jezične igre... / Primjeri iz medija. / Različite igre i aktivnosti, razne digitalne alate. / Npr. strip, kvizovi – gotovi - s interneta i e-sfere (podrška udžbeniku Školske knjige Putokazi 1/2/3/4 i vlastiti izrađeni u Microsoft Formsu / Zadatci za motivaciju, kvizovi, igre prilagođene predmetu (Alias, Pictionary), istraživanja i slično. / Sparivanje surečenica, sparivanje pojmova sa slikama, memory... / Križaljke, dopunjavanje, grozdove. / Primjerice kvizove putem aplikacija. / Oluju ideja, znam - želim znati - naučio sam, misaona mapa, desetominutni sastav. / Pokušavam osmisliti neku igru ili zadatak koji učenicima omogućuje da izraze svoju osobnost. / Metode crtanja, fizičkog pokreta, promjena perspektive, uživljanje.

U 22 zabilježena odgovora vezana uz obrazloženje pete tvrdnje (*Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite koje kreativne metodičke postupke osmišljavate.*) nastavnici su nabrojali 39 postupaka i aktivnosti koje sami osmišljavaju. Postupci s najvećim broj istih odgovora su *igre*, ukupno 9, što čini 23 % svih nabrojanih postupaka. Također, kod aktivnosti igre nastavnici su ponudili razne tipove igara poput *dramskih igara, društvenih igara, igara osmišljenih digitalnim alatima* i drugih. Zatim, po 3 odgovara dobili su metodički postupci *kviza, postupci izrađeni digitalnim alatima* te postupci vezani uz *zvuk, pokret i govor* te svaki od njih iznosi 7-8 % cjelokupnih nabrojanih postupaka. 2 odgovara dobio je postupak *križaljke*, odnosno 5 %. U kategoriji *ostalo* nalazi se 19 odgovora koji su se pojavili samo jednom i oni čine većinu postotka, gotovo polovicu, odnosno 49 %. Postoci su prikazani slikom 7.

Slika 7. Graf 7. – Odgovori nastavnika na obrazloženje pete tvrdnje (*Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite koje kreativne metodičke postupke osmišljavate.*) izraženi u postocima

8.6 Kreativni metodički postupci u etapi motivacije

Nakon pet tvrdnji uslijedila su tri pitanja. Prvo je pitanje u anketnom upitnik bilo *Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi motivacije?* 23 od 32 nastavnika zabilježilo je svoj odgovor.

Motivacija nije samo na početku nastavnog sata kao što poučavaju na metodici, već mora biti prisutna tijekom cijelog sata zbog novih generacija koje brzo gube koncentraciju. / Vizualne i olfaktivne. / Razne metode, kombinacija podražaja (npr. vizualnih i taktilnih), aktivno uključivanje učenika. / Društvene igre, dramske igre. / Oluja ideja, različite asocijacije, ulomci medijskih tekstova. / Kvizove, dramske igre.../ Govorne vježbe, jezične igre. / Najčešće aktivnosti koje se temelje na zvuku i pokretu. / Primjenjujem sve gore navedeno u svim etapama, ovisno o nastavnoj jedinici koju obrađujem. / Ponavljanje na različite načine, igre na ispadanje, eliminacija, nagrađivanje. / Oluja ideja, nastavi priču, reci sinonim... / Za motivaciju najčešće primjeri iz novina. / Oluja ideja, razne igre, videozapise. / Anketiranje, strip, kvizovi. / Zadatci za razmišljanje, zamišljanje u raznim ulogama, rješavanje problema... / Oluja ideja, igra asocijacije, križaljka, insert metoda, rebus... / Metoda razgovora, oluja ideja, križaljke. / Razne grafičke predloške. Oluja ideja, zagonetke. / Petostih / Razmisli/u paru razmijeni, grozd riječi ili kockarenje. / Igru, upotrebu sadržaja s društvenih mreža. / Aktualizacija.

U 23 zabilježena odgovora vezanih uz zadatak 6. (*Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi motivacije?*) nastavnici su nabrojali 23 razna postupaka i aktivnosti koje koriste u etapi motivacije. Naravno, u zabilješnim odgovorima bilo je onih koji se ponavljaju pa je tako *igra* spomenuta najviše puta, odnosno 7, a to iznosi 17 %. Sljedeći je po broju bio metodički postupak *oluja ideja* sa 6 istih odgovara, odnosno 15 %. Po 3 ista odgovora imali postupci i aktivnosti *vizualnih i olfaktivnih sadržaja* i *medijski tekstovi*, a to iznosi 7 % svaki. 2 ista odgovara imali su *križaljka*, *kviz* i *asocijacije*, a to je 5 % svaki. Preostalih 16 postupaka i aktivnosti spomenuti su samo jednom što iznosi 39 %. Postoci su prikazani slikom 8.

Slika 8. Graf 8. – Odgovori nastavnika na zadatak 6. (*Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi motivacije?*) izraženi u postocima

8.7 Kreativni metodički postupci u etapi istraživanja

Drugo je pitanje u anketnom upitniku bilo *Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi istraživanja?* 21 od 32 nastavnika zabilježio je svoj odgovor.

Samostalno istraživanje učenika, grupni rad. / Različiti digitalni alati. / Rad u paru, rad u skupini. / Biram zanimljive zadatke prilagođene interesu učenika, kao npr. istraživanje vezano za influencere, oglašavanje i slično. / Vruća olovka, Vennov dijagram, umna mapa, smišljanje primjera uz pješčani sat, gramatička odbojka. / Mentalne mape ili zidne novine. / Ovisi o... / Vennov dijagram, konceptualne tablice, T tablice. / Predviđanje na osnovi pojmova, postupak potraži, čitanje uz obilježavanje, jedan prezentira, drugi dopunjuju... / Uočavanje pogrešaka na zadanom primjeru (nastojim da primjer bude iz svakodnevnog života - iz medija, neposrednih učeničkih iskustava...) / Metoda obrnute učionice, projektni zadaci.

U 21 zabilježenom odgovoru uz zadatak 7. (*Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi istraživanja?*) nastavnici su nabrojali 22 postupaka i aktivnosti koje koriste u etapi istraživanja. Od 22 postupka i aktivnosti samo se 3 ponavljaju dva puta, a to su aktivnosti grupnog rada, Vennov dijagram te umne mape. Važno je napomenuti kako su odgovori nastavnika *aktivnosti grupnog rada* nastavni oblici, a ne postupci. Svi ostali postupci i aktivnosti spominju se samo jednom.

Tablica 1. – Odgovori nastavnika na zadatak 7. (Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi istraživanja?) izraženi tablično

Postupci i aktivnosti koji se spominju dva puta	<i>aktivnosti grupnog rada, Vennov dijagram te umne mape</i>
Postupci i aktivnosti koji se spominju samo jednom	<i>aktivnosti individualnog rada, digitalni alati, aktivnosti rada u paru, istraživanje, oglašavanje, vruća olovka, pisanje uz pješčani sat, gramatička odbojka, zidne novine, t-tablica, konceptualne tablice, predviđanje, postupak potraži, čitanje uz obilježavanje, jedan prezentira - drugi dopunjuju, uočavanje pogrešaka, obrnuta učionica te projektni zadaci</i>

8.8 Kreativni metodički postupci u etapi vrednovanja

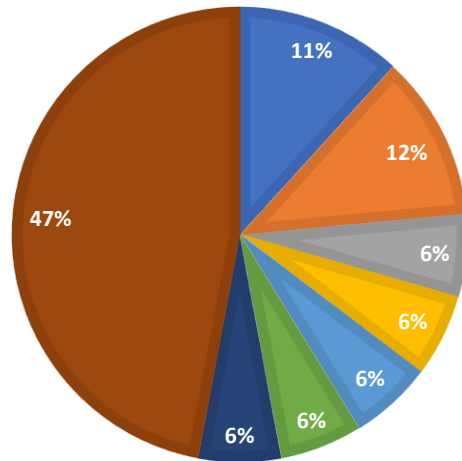
Treće je pitanje u anketnom upitnik, ujedno i posljednje pitanje upitnika za nastavnika, bilo *Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi vrednovanja?* 20 od 32 nastavnika zabilježio je svoj odgovor.

Nikakve. / Ne primjenjujem ništa posebno. / Vrednujem uobičajeno. / Wordwall, Kahoot. / T-tablica. / Anketne obrasce, križaljke... / Igre, govorne vježbe. / Često koristim u svom radu vršnjačko vrednovanje i samovrednovanje, vrednovanje pokretima tijela i vrednovanje likovnim izražavanjem. / Slične kao i u motivaciji, samo se radi o novom gradivu. / Vrednovanje kao učenje, vrednovanje za učenje... / Evaluacija, samoevaluacija, vršnjačko vrednovanje. / Kvizovi, natjecanja nekoliko ekipa. / Kvizovi, igre uloga, razredne rasprave, javni govori. / Igra s kockicom, slagalica, kvizovi... / Metoda "znam - želim znati - naučio sam." Naglasak je na metodi "naučio sam." / U vrednovanju baš nisam "kreativan". / Petostih. / Križaljke, igra s ulogama, predmet govori, plakat za učenje, intervju u tri koraka. / Međusobna ili samoprocjena učenika (jedni druge ili sami sebe vrednuju/ocjenjuju). / Vrući stolac, izrada stripa, vrući stolac...

U 20 zabilježenih odgovora uz zadatak 8. (*Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi vrednovanja?*) nastavnici su ponudili 23 aktivnosti i metodička postupka. Najviše se nastavnika izjasnilo kako *ne primjenjuje* posebne aktivnosti i postupke u ovoj etapi, točnije njih 4, a to čini 22-23 %. Također 4 nastavnika navelo je kako koristi aktivnosti usmjerene na *vršnjačko vrednovanje i samovrednovanje*, a to iznosi 22-23 %. S po 2 ista odgovora pojavili su se *kviz, križaljke, igre, natjecanja i igre uloga*. Postupci s dva ponavljanja pojedinačno iznose 11 %. Svi ostali postupci i aktivnosti spomenuti su samo jednom te iznose 47 %. Postoci su prikazani slikom 10.

METODIČKI POSTUPCI I AKTIVNOSTI U ETAPI VREDNOVANJA

- Ništa osobito
- Križaljke
- Igre
- Igre uloga
- Samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje
- Kviz
- Natjecanje
- Ostalo

Slika 9. Graf 9. – Primjeri odgovora nastavnika na zadatak 8. (*Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi vrednovanja?*) izraženi u postocima

9. Zaključak

Kreativnost je jedna od temeljnih sastavnica nastave gramatike, a o tome svjedoči činjenica kako je tema kreativnosti u nastavi jezika prisutna već desetljećima te kako još danas stručnjaci uzastopno pridonose njezinu razvitku i raspravama o kreativnosti. Cilj je ovoga rada bio ponuditi pregled na koji je način kreativnost prisutna u nastavi jezika, kako nastavnici mogu razvijati vlastitu kreativnost te kako to utječe na nastavu jezika, odnosno gramatike. Teorijskim dijelom rada istaknuta je njezina važnost za nastavu jezika, koje prednosti kreativnost donosi te kako kreativni pristup omogućuje nastavnicima ne samo da podignu kvalitetu svoje nastave, već i da učenicima proces usvajanja nastavnih sadržaja jezika učine jednostavnijim te zanimljivijim.

Istraživački dio rada govori kako ispitani nastavnici smatraju kreativnost jednom od važnih, ako ne i temeljnih sastavnica nastave jezika. Cilj je istraživanja bio ispitati nastavnike hrvatskoga jezika o kreativnosti u nastavi gramatike te koje kreativne metodičke postupke primjenjuju u pojedinim etapama nastave hrvatskoga jezika. Odgovori nastavnika na anketu navode da je ispitanim nastavnicima kreativnost od velikog značaja kada govorimo o nastavi jezika. O tome svjedoče prve tri tvrdnje anketnog upitnika koje govore kako je velikoj većini nastavnika značajna sastavnica poučavanja jezika kreativan pristup nastavi. Uz to se ističe kako je važno razvijati vlastitu kreativnost kao vještinu koju se može primijeniti kako bi se učenicima lakše rastumačila kompleksnost i apstraktnost jezičnog sustava i normi. Također, ispitani nastavnici potvrdili su svoj kreativan pristup nastavi navodeći ne samo metodičku raznolikost aktivnosti i postupaka u izvedbi nastave, već i sposobnost da samostalno stvaraju kreativne zadatke i materijale za svoje učenike, ali i da uče od svojih kolega i iz drugih izvora. Dakako, važno je napomenuti kako biti kreativan u nastavi ima svoje izazove, ali ispitani nastavnici pokazali su kako postoje adekvatni odgovori na izazove kreativnosti nastave jezika. Kada se uzmu u obzir rezultati ankete, može se zaključiti kako nastavnici cijene kreativnost u nastavi jezika te im je ona vrlo važna i kako posvećuju dodatan trud i vrijeme ne bi li nastava bila kreativna, zanimljiva i poučna.

10. Popis literature i izvora

1. Aladrović Slovaček, Katarina. 2018. *Kreativne jezične igre*. Alfa. Zagreb.
2. Anderson, Chris. 1984. *TED. Ideas worth spreading*. Citirano 28.08.2023. Preuzeto s <https://www.ted.com/>
3. Bjedov, Vesna. 2012. "OSTVARIVANJE ETAPE MOTIVACIJE U SREDNJOŠKOLSKOJ NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA." *Hum*, vol. , br. 9, 2012, str. 147-168. Citirano 05.09.2023. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/228302>.
4. Bjedov, Vesna, Majstorović, Ivona. 2021. *Kreativne ideje i postupci u poučavanju gramatike*. *Hrvatski*, 19 (2), 9-35. Citirano 05.09.2023. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/281731>
5. Borić, Edita, Borić Letica, Ivana. 2019. *Metodički pristupi nastavi : prinosi razvoju metodika nastavnih predmeta osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokog obrazovanja*. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek.
6. Kunac, Sani. 2015. *Kreativnost i pedagogija*. *Napredak*, 156 (4), 423-446. Citirano 03.10.2023. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/166211>
7. Matijević, Milan, Radanović, Diana. 2011. *Nastava usmjerena na učenika*. Školske novine. Zagreb.
8. Narodne novine. 2019. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. NN 10/2019. Zagreb: Narodne novine, d.d. Citirano 03.10.2023. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html
9. Peko, Anđelka, Pintarić, Ana. 1999. *Uvod u didaktiku hrvatskoga jezika*. Pedagoški fakultet Osijek. Osijek.
10. Perić, Branka. 2015. *KREATIVNOST U NASTAVI*. *Život i škola*, LXI (1), 145-150. Citirano 03.10.2023. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/152321>
11. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. 2011. *Struna | Hrvatsko strukovno nazivlje*. Citirano 08.10.2023 Preuzeto s <http://struna.ihjj.hr/naziv/metoda-snjezne-grude/20469/>
12. Somolanji, Ida, Bognar, Ladislav. 2008. *KREATIVNOST U OSNOVNOŠKOLSKIM UVJETIMA*. *Život i škola*, LIV (19), 87-94. Citirano 03.10.2023. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/24067>
13. Težak, Stjepko. 1996. *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Školska knjiga. Zagreb.

11. Prilozi

Prilog 1. Upitnik za nastavnike

UPITNIK ZA NASTAVNIKE

Poštovani nastavnici,
moje je ime Petar Štefović i student sam druge godine diplomskoga studija Hrvatskoga jezika i književnosti i Engleskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Za potrebe pisanja diplomskoga rada, naslovljenog *Nastavnikova kreativnost u osmišljavanju nastavnoga sata hrvatskoga jezika* pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Vesne Bjedov, provodim istraživanje anketiranjem nastavnika hrvatskoga jezika u osnovnoj i srednjoj školi.

Ljubazno vas molim, ispunite upitnik u nastavku koji se odnosi na kreativnost u nastavi gramatike i vašu kreativnost kao nastavnika. Upitnik je u potpunosti anonim. Vaši će mi odgovori biti značajni u istraživanju ove teme.

Najljepša hvala na sudjelovanju i odvojenom vremenu.

Molim, označite svoj spol. M Ž

Nastavnik sam koji radi u: (Molim, zaokružite jedan ili više odgovora.)

- a) osnovnoj školi
- b) gimnaziji
- c) srednjoj strukovnoj školi
- d) _____

1. Kreativno poučavanje treba biti jednom od temeljnih sastavnica nastave gramatike.
(Molim, zaokružite odgovor.)

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	niti se slažem niti se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

2. Nastavnikova kreativnost pomaže učenicima ovladati planiranim ishodima učenja.
(Molim, zaokružite odgovor.)

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	niti se slažem niti se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

3. Razvijam vlastitu kreativnost kako bih mogao/mogla biti kreativniji/kreativnija u poučavanju gramatike. (Molim, zaokružite odgovor.)

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	niti se slažem niti se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

4. Kreativne metodičke postupke pronalazim u različitim izvorima. (Molim, zaokružite odgovor.)

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	niti se slažem niti se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite u kojim izvorima pronalazite kreativne metodičke postupke.

5. Samostalno osmišljam kreativne metodičke postupke za nastavu gramatike. (Molim, zaokružite odgovor.)

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	niti se slažem niti se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

Molim, obrazložite svoj odgovor, tj. napišite koje kreativne metodičke postupke osmišljavate.

6. Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi motivacije?

7. Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi istraživanja?

8. Koje kreativne metodičke postupke primjenjujete u etapi vrednovanja?

Hvala vam na suradnji!